



Over juni en eerste deel juli 2017

Nieuwsbrief Pensioenen

Bedoeld voor pensioenfondsen

Nieuw pensioenstelsel

- De SER lijkt niet tot een definitief advies te kunnen komen over het nieuwe pensioenstelsel. De Tweede Kamer, DNB, het CPB en staatssecretaris Klijnsma hebben de SER dringend opgeroepen om wel met een voorstel te komen voor een herziening van het pensioenstelsel. De vakbonden CNV en FNV willen de nieuwe plannen eerst laten doorrekenen.
- De regering heeft in het kader van het nieuwe pensioenstelsel op twee punten (juridische) ‘voorlichting’ gevraagd aan de Raad van State. De Raad van State wijst de regering nog op een derde belangrijk punt.

Degressieve pensioenopbouw

De Raad van State zegt dat het Europeesrechtelijke verbod op leeftijdsdiscriminatie “een overgang naar een degressieve opbouw niet bij voorbaat uitsluit”. Er moet dan wel sprake zijn van een objectieve rechtvaardiging. Het arbeidsmarktbeleid kan een legitieme doelstelling zijn voor een inbreuk op de gelijke behandeling op grond van leeftijd, maar het hangt van de concrete invulling van het nieuwe pensioenstelsel af of een degressieve pensioenopbouw passend en noodzakelijk is. Dat lijkt een wankel basis voor degressieve pensioenopbouw.

Schrappen doorsneepremie

De Raad van State zegt dat het schrappen van de doorsneesystematiek niet automatisch ertoe leidt dat een dergelijk pensioenstelsel in strijd zou zijn met het Europese mededingingsrecht. De definitieve beoordeling is ook hier afhankelijk van de concrete invulling van het nieuwe stelsel.

Pensioenfondsen specifieke overgangsregeling

Tot slot zegt de Raad van State nog dat er bij de overgang naar een nieuw pensioenstelsel geen sprake mag zijn van onevenredige herverdelingseffecten. Daarvoor moet een evenwichtige en adequate overgangsregeling getroffen worden, waarbij mede rekening moet worden gehouden met de individuele situatie van elk pensioenfonds.

- Vier verenigingen van gepensioneerden in de bouw schrijven in een brief dat zij een hervorming van het pensioenstelsel onnodig vinden. Zij zijn tegen het afschaffen van de doorsneepremie en tegen individuele pensioenpotjes.
- Het CPB en Netspar hebben een nieuw rapport uitgebracht, waarin wordt beschreven dat het overgangsregime bij afschaffing van de doorsneepremie ongeveer € 55 miljard gaat kosten. Het effect van de overgang is kleiner dan de eerder genoemde € 100 miljard, omdat nu met een lagere rente is gerekend en bovendien rekening wordt gehouden met het voordeel dat huidige generaties ondervinden van de lagere premie. De overgangseffecten worden verder verkleind als wordt overgegaan naar een ander pensioencontract met minder bufferopbouw.
- In een ander rapport van Netspar ‘Pensioenresultaat bij degressieve opbouw en progressieve premie’ is berekend dat degressieve opbouw ongeveer hetzelfde aan pensioen oplevert als doorsnee-opbouw. Overgang naar progressieve premies zou – zeker op korte termijn – wel gevolgen hebben voor de arbeidsmarktpositie van ouderen en jongeren.



- Meer informatie hierover:

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2017Z10429&did=2017D21642

<https://www.pensioenbelangen.nl/nieuws/nieuws/403-loon-voor-later-verenigingen-van-gepensioneerden-hervorming-pensioen-niet-nodig>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/06/22/cpb-netspar-rapport-overgangseffecten-bij-afschaffing-doorsneesystematiek>

<https://www.netspar.nl/assets/uploads/Netspar-Design-Paper-77-WEB.pdf>

Voortgang Verzamelwet pensioenen 2017

- In eerdere nieuwsbrieven hebben wij uitgebreid stilgestaan bij de inhoud van de Verzamelwet pensioenen 2017. Op 7 juni 2017 is de plenaire behandeling geweest en op 13 juni 2017 is deze wet door de Tweede Kamer aangenomen.

- Er zijn drie amendementen aangenomen:

Expliciete informatieverstrekking over risico's bij langere spreidingsperiode variabele uitkering

In het wetsvoorstel is opgenomen dat pensioenuitvoerders de mogelijkheid hebben om een spreidingsperiode van tien jaar te hanteren in plaats van vijf jaar. Dit kan echter forse gevolgen hebben voor de uitkering van de deelnemers, zeker wanneer verschillende negatieve resultaten van verschillende jaren zich opstapelen. Daarom is een amendement aangenomen op basis waarvan bij een spreidingsperiode van langer dan vijf jaar de deelnemer vooraf expliciet geïnformeerd (gewaarschuwd) moet worden over de gevolgen en risico's hiervan.

Uitbreiding bewaarplicht pensioenuitvoerders bij elektronische gegevensverstrekking

Via een amendement is geregeld dat pensioenuitvoerders die deelnemers elektronisch informatie verstrekken, verplicht zijn om deze informatie te bewaren tot één jaar na het overlijden van de gerechtigde tot de betreffende pensioenuitkering. Elke (gewezen) deelnemer kan tevens, ten hoogste eenmaal per jaar zonder bijkomende kosten, de elektronisch verstrekte pensioenoverzichten opvragen: een specifiek pensioenoverzicht, een aantal pensioenoverzichten of de hele geschiedenis van elektronisch verstrekte pensioenoverzichten. Deze uitgebreide bewaarplicht geldt voor alle, vanaf de inwerkingtreding van de wet elektronisch verstrekte, informatie.

Spijtoptanten hoog-laag constructie

Tot 1 juli 2016 bestond er een tijdelijke regeling waarbij variabilisering werd toegestaan van al ingegaan ouderdomspensioen. Mensen die al met pensioen waren, werden hierdoor in staat gesteld om de onverwachte verhoging van de AOW-leeftijd op te vangen door de hoog-laag constructie van het al lopende pensioen aan te passen. Niet iedereen die van deze mogelijkheid gebruik kon maken heeft dit ook gedaan. Daarom wordt de regeling voor deze groep mensen opnieuw opengesteld. Dit geldt alleen voor mensen met een vóór 1 juli 2016 ingegaan pensioen.

- Overige bijzonderheden:

Raad van Toezicht verplicht bij grotere ondernemingspensioenfondsen en fondsen in liquidatie.

Dit onderdeel van het wetsvoorstel gaat gewoon door. Staatssecretaris Klijnsma wil de evaluatie van de Wet versterking pensioenfondsbestuur niet afwachten, omdat de uitkomsten daarvan pas in 2018 beschikbaar zullen komen. Een vreemde redenering, nu het wetsvoorstel waarschijnlijk toch pas per 1 januari 2018 in werking zal gaan treden. Er komt ook geen uitzondering voor ondernemingspensioenfondsen die op het moment van inwerkingtreding van de wet in liquidatie verkeren. Wel is er een overgangstermijn van 6 maanden voorgesteld.

Herstelplan op de website opnemen

Er zijn bij de behandeling van het wetsvoorstel vragen gesteld over de openbaarheid van herstelplannen. De wet bepaalt dat een pensioenfonds op zijn website voor de deelnemer informatie beschikbaar moet stellen over het (geactualiseerde) herstelplan. Er bestaat echter geen plicht om het herstelplan zelf aan deelnemers beschikbaar te stellen. Een herstelplan is namelijk in



eerste instantie bedoeld voor de toezichthouder.

Een herstelplan kan tot onduidelijkheden en verwarring leiden bij de deelnemers, omdat het door afwijkende uitgangspunten vaak niet past bij de andere communicatie van het pensioenfonds.

Staatssecretaris Klijnsma heeft in het algemeen pensioenoverleg van 15 juni 2017

pensioenfondsen echter uitdrukkelijk opgeroepen inzage te geven in het concrete herstelplan als deelnemers dat willen. Als blijkt dat daar geen gehoor aan wordt gegeven, kunnen andere maatregelen overwogen worden.

Motie mogelijkheden carve-out

Binnen de huidige Pensioenwet kan een pensioenfonds kiezen voor een carve-out. Dat betekent dat het pensioenvermogen van de groep gepensioneerden wordt overgedragen aan een verzekeraar en het pensioenvermogen van de (gewezen) deelnemers achterblijft bij het pensioenfonds. Dat zou in strijd kunnen zijn met artikel 58 van de Pensioenwet: gelijke behandeling bij toeslagen tussen deelnemers en gepensioneerden die in dezelfde pensioenregeling hebben deelgenomen. In de motie wordt aan staatssecretaris Klijnsma gevraagd om bij DNB na te vragen of artikel 58 van de Pensioenwet een blokkade opwerpt bij een carve-out en hoe deze blokkade zou kunnen worden opgeheven. Deze motie is aangehouden.

Nettopensioen

Op basis van de huidige regelgeving moet de inkoop van het nettopensioen bij een pensioenfonds plaatsvinden tegen de risicovrije rente, verhoogd met de opslag voor het vereist eigen vermogen. Bij een lage dekkingsgraad betaalt de deelnemer dan voor een mate van zekerheid die hij feitelijk niet krijgt. Staatssecretaris Klijnsma heeft twee maatregelen voorgesteld om dit te voorkomen: aanpassing van de inkoop tarieven voor het nettopensioen bij pensioenfondsen en een wettelijke keuzemogelijkheid voor een deelnemer om voor de uitkeringsfase een andere aanbieder te kiezen.

- De verwachting is dat de wet niet eerder dan op 1 januari 2018 in werking zal treden. Voor de verplichting om een Raad van Toezicht in te stellen geldt een overgangstermijn van zes maanden, zodat deze verplichting waarschijnlijk per 1 juli 2018 ingaat.
- Meer informatie hierover:

https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34674_verzamelwet_pensioenen_2017?zoekrol=vgh5mt4dsdk1

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/06/13/kamerbrief-over-verzamelwet-pensioenen-2017-en-nettopensioen>

Ontwikkelingen rondom de AOW-leeftijd

- Veel politieke partijen hebben in hun partijprogramma staan dat de AOW geflexibiliseerd moet worden. SEO heeft in opdracht van de regering een rapport geschreven over de vraag in hoeverre een flexibele AOW een oplossing biedt voor werknemers om eerder of later uit dienst te treden. Uit een enquête onder werkenden blijkt volgens SEO dat er een sterke behoefte is om eerder met pensioen te gaan, maar dat een flexibele AOW daar (bijna) geen invloed op heeft. SEO wijst er op dat er wel uitvoeringskosten zijn verbonden aan een flexibele AOW. Op 21 februari 2017 is overigens wel een wetsvoorstel over flexibele AOW in de Tweede Kamer gesneuveld (nr. 34 414).
- Er zijn steeds meer partijen die vinden dat de AOW-leeftijd te snel stijgt. Vooral bij de zogenoemde 'zware beroepen' lijdt dat tot ongewenste gevolgen. De verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd heeft ertoe geleid dat steeds meer oudere werknemers in zware beroepen de laatste jaren vóór hun pensioen een arbeidsongeschiktheidsuitkering nodig hebben. Dat hebben Pensioenfonds Metaal & Techniek (50% stijging arbeidsongeschikten) en Pensioenfonds Zorg & Welzijn (20% stijging arbeidsongeschikten) aan de Volkskrant laten weten. Ook volgens het UWV groeide het aantal arbeidsongeschikten: over 2016 met 12%. De grootste stijging sinds 2010.
- Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) heeft onderzocht dat vervroegd pensioneren bij



zware beroepen de overheid veel minder hoeft te kosten dan eerst werd gedacht. Een deel van deze kosten kan namelijk in mindering worden gebracht op de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die de overheid zich dan bespaart.

Volgens het EIB zou het ook fair zijn een uitzondering te maken voor werknemers met een zwaar beroep, omdat zij gemiddeld 2½ jaar eerder beginnen met werken en gemiddeld 3 jaar korter leven.

- Uit onderzoek van de Universiteit van Maastricht, blijkt dat vooral lager opgeleiden langer doorwerken. Omdat hoger opgeleiden meer financiële ruimte hebben om zelf te sparen, kunnen zij vaker eerder met pensioen. Gebleken is dat lager opgeleiden gemiddeld een jaar langer (tot hun 65ste) werken dan hoogopgeleiden (tot hun 64ste). Dit verschil in het moment van pensionering is omgekeerd evenredig met de ontwikkeling van de gezondheid. De FNV heeft opgeroepen om in te grijpen.
- Meer informatie:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/07/14/onderzoeksrapport-flexibilisering-aow>
<https://www.uvw.nl/overuuv/pers/nieuwsberichten/2017/voor-het-eerst-in-viif-jaar-grote-stijging-wia-instream.aspx>
<http://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2182836-je-ziet-dat-veel-jongens-de-eindstreep-niet-gaan-halen.html>
<https://www.schildersvak.nl/wp-content/uploads/2017/07/Onderzoek-EIB-Zware-beroepen.pdf>
<https://www.rtlz.nl/persoonlijk/personal-finance/laagopgeleiden-later-met-pensioen-dan-hoogopgeleiden>
<https://www.fnv.nl/over-fnv/pers/persberichten/persarchieef/2017/juni/FNV-wil-snel-actie-tegen-oneerlijkheid-bij-vroegpensioen/>

DNB: grotere pensioenfondsen hebben betere onderhandelingspositie bij alternatieve beleggingen

- Pensioenfondsen spreken met externe vermogensbeheerders vaak een prestatievergoeding af. Onderzoek van DNB toont aan dat grotere en meer gespecialiseerde pensioenfondsen vaker gebruik maken van prestatievergoedingen. Bovendien betalen zij significant minder prestatievergoeding dan kleinere en minder gespecialiseerde pensioenfondsen. Dit geldt in het bijzonder bij alternatieve beleggingscategorieën: hedgefondsen en private equity. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze pensioenfondsen een betere onderhandelingspositie hebben door hun grotere schaal of expertise. Ook stelt DNB dat naarmate pensioenfondsen groter of meer gespecialiseerd zijn ze een iets hoger rendement halen op aandelen, vastgoed, private equity en hedgefondsen.
- Verder heeft DNB gezien dat er gemiddeld genomen geen verschil in rendement waarneembaar is tussen pensioenfondsen die wel en geen prestatievergoeding betalen. Deze conclusie geldt voor de meeste beleggingscategorieën.
- DNB geeft in een tabel een overzicht van het totaalrendement dat pensioenfondsen hebben gemaakt over de jaren 2012 – 2015 en heeft dat onderverdeeld in de verschillende beleggingscategorieën.

Totaalrendement, overrendement en prestatievergoeding (gemiddeld over 2012-2015)

	Totaal rendement (netto*)	Overrendement** (netto*)	Prestatievergoeding ***
Totale portefeuille	9,72%	0,11%	0,03%
Obligaties	9,62%	0,10%	0,01%
Aandelen	13,52%	0,46%	0,02%
Vastgoed	6,49%	-0,13%	0,03%
Private Equity	11,54%	1,40%	0,69%
Hedgefondsen	2,64%	0,12%	0,87%
Commodities	-9,96%	-0,02%	0,01%



- Meer informatie:

<https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2017/dnb361316.jsp>

Kamervragen over nabestaandenpensioen voor ongehuwde partners

- Uit de beantwoording van enkele vragen uit de Tweede Kamer door staatssecretaris Klijnsma blijkt dat bij 328 van de 343 pensioenfondsen sprake is van een nabestaandenpensioen voor ongehuwde, niet-geregistreerde partners.
Bijna 16 miljoen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden nemen deel in een pensioenregeling met een partnerpensioen voor ongehuwde niet-geregistreerde partners, tegenover ruim 900.000 (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigden die deelnemen in een pensioenregeling zonder nabestaandenpensioen voor ongehuwde, ongeregistreerde partners.
- Staatssecretaris Klijnsma heeft geen cijfers over de voorwaarden die aan de partner gesteld worden: minimale periode van samenwonen, wel of geen samenlevingscontract, e.d.
De staatssecretaris schrijft verder dat het aan cao-partijen is om te bepalen of ze ongehuwd samenwonenden in aanmerking willen laten komen voor nabestaandenpensioen en of ze daaraan specifieke voorwaarden willen stellen. Zij is niet van plan om daarover aanvullende regelgeving op te stellen.
- Meer informatie:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/06/06/beantwoording-kamervragen-over-uiteenlopende-eisen-aan-het-recht-op-nabestaandenpensioen>

Tussenstand evaluatie Wet verevening pensioenrechten bij scheiding

- Bij een tussenevaluatie van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding blijkt dat de pensioenverevening slechts bij dertig tot vijftig procent van het aantal scheidingen wordt geregeld. Er wordt daarbij nauwelijks afgeweken van de wettelijke verevening van 50% om 50%. In gemiddeld maar 3% van de vereveningscasussen vindt er conversie plaats. Staatssecretaris Klijnsma vraagt zich af wat de reden is dat er zo weinig gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheden van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding. Er zou in ieder geval meer bekendheid gegeven moeten worden aan deze wet. Ook zou het formulier waarmee de verevening bij een pensioenuitvoerder wordt aangemeld, eenvoudiger moeten worden.
- De Wet verevening pensioenrechten bij scheiding hanteert een ander begrip partner dan de Pensioenwet. In de Pensioenwet valt de ongehuwde, niet-geregistreerde partner wel onder het partnerbegrip, in de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding niet. Dat is verwarrend. De staatssecretaris gaat onderzoeken of de ongehuwde, niet-geregistreerde partner ook onder de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding kan worden gebracht. Verder denkt staatssecretaris Klijnsma er over na om het in de Pensioenwet geregelde bijzonder partnerpensioen alleen over de daadwerkelijke huwelijkse jaren te laten berekenen, conform de systematiek binnen de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding. Tot slot wil staatssecretaris Klijnsma kijken of er meer eenduidige rekenregels kunnen komen voor verevening bij vooral premie- en kapitaalovereenkomsten en of de communicatie beter kan.
- Meer informatie:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/06/13/kamerbrief-over-evaluatie-wet-verevening-pensioenrechten-bij-scheiding>

Introductie Pan Europees Persoonlijk Pensioen Plan (PEPPP)

- De Europese Commissie wil een nieuw Europees pensioenproduct introduceren: de PEPP, het Pan-European Personal Pension Product. Het is een vrijwillige, persoonlijke pensioenpot en zal door heel Europa met dezelfde standaardkenmerken in de markt worden gezet. Wie binnen Europa



verhuist, kan blijven sparen via ditzelfde pensioenpotje. Het moet worden gezien als een aanvullende mogelijkheid tot pensioensparen, naast de al bestaande nationale mogelijkheden.

- De PEPP moet nog worden goedgekeurd door het Europees Parlement en door de Raad van de Europese Unie. Er is overigens met betrekking tot dit product nog niets bekend over kosten, beleggingen, flexibiliteit en voorwaarden. Als daar meer over bekend wordt, kan pas een oordeel gegeven worden over deze producten.
- Meer informatie:
www.ec.europa.eu/commission/news/new-pan-european-personal-pension-products_nl
<https://www.pensioenfederatie.nl/paginas/nl/openbaar/themas/europa/personal-european-pension-plans-pepp>

De Psychologie van het maken van keuzes

- Om consumenten goede pensioenkeuzes te laten maken, moeten aanbieders het aantal complexe keuzes beperken en inspelen op het gevoel. Taal speelt daarbij een grote rol, stelt onderzoeksinstituut Netspar naar aanleiding van een literatuurstudie en een internationale vergelijking. Pogingen om mensen financieel op te voeden hebben daarbij volgens dit onderzoek weinig zin.
- Meer informatie:
https://www.netspar.nl/assets/uploads/D20170627_NetsparBrief10-WEB.pdf

Tarieven 2017 doorlopend toezicht DNB en AFM gepubliceerd

- De 2017-tarieven voor het doorlopend toezicht van DNB en AFM zijn onlangs vastgesteld en gepubliceerd in de Staatscourant.
- De kosten voor het AFM-toezicht in 2017 zijn 6,2 miljoen euro hoger dan in 2016. Dit heeft onder meer te maken met de komst van MiFID II, de Wet verbeterde premieregeling en de geschiktheidstoets voor accountantsorganisaties.
- De kosten voor het DNB-toezicht over 2017 dalen met 0,8 miljoen euro. Dat is een afname van 3% ten opzicht van 2016. Deze daling wordt vooral veroorzaakt door de nacalculatie over 2016.
- Meer informatie:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2017-30318.html>
<https://www.afm.nl/nl-nl/over-afm/kosten-tz/mijn-kosten>
<https://www.dnb.nl/nieuws/dnb-nieuwsbrieven/nieuwsbrief-pensioenen/juni-2017/dnb360750.jsp>

Uitgangspunten DNB-onderzoeken governance

- In de nieuwsbrief van juni besteed DNB aandacht aan de uitkomsten van de onderzoeken naar de governance bij pensioenfondsen. Daarbij heeft DNB in het kader van de governance zeven aandachtspunten geformuleerd: (1) er moet binnen en tussen de diverse organen een gedeeld beeld bestaan over de taken van de diverse organen, (2) er moet sprake zijn van een duidelijke taakverdeling, (3) er moeten afdoende overleg- en rapportagestructuren zijn, (4) er wordt regelmatig geëvalueerd, (5) er wordt specifiek geëvalueerd bij een wijziging van een taak of rol, (6) er is sprake van een duidelijke prioritering in het toezicht en (7) er is sprake van een effectieve werkrelatie voor de diverse organen binnen het pensioenfonds.
- Meer informatie:
<https://www.dnb.nl/nieuws/dnb-nieuwsbrieven/nieuwsbrief-pensioenen/juni-2017/dnb360729.jsp>

Verbond van Verzekeraars presenteert standaardmodel vastgesteld-variabel pensioen

- Om een goede keuze te maken tussen een vastgestelde of een variabele pensioenuitkering, kunnen deelnemers voortaan gebruik maken van gestandaardiseerde informatie. Alle pensioenuitvoerders die een vastgestelde of variabele pensioenuitkering aanbieden, zijn vanaf 1 januari 2018 wettelijk verplicht om bij de communicatie richting de deelnemers een nieuw standaardmodel te hanteren. Door de informatie te standaardiseren, wordt het voor deelnemers gemakkelijker om de



verschillende producten en uitvoerders te beoordelen en na te gaan wat het beste bij hun situatie past.

- Het model is door het Verbond van Verzekeraars ontwikkeld voor verzekeraars en premiepensioeninstellingen. Er is een handleiding bij geschreven bestemd voor pensioenuitvoerders. AFM heeft er positief op gereageerd. Staatssecretaris Klijnsma heeft het inmiddels goedgekeurd als voorlichtingsmateriaal dat vanaf 1 januari 2018 verplicht is.
- Meer informatie:
<https://www.verzekeraars.nl/verzekeringsbranche/dossiers/standaardmodel/Paginas/home.aspx>
<https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/nieuws/2017/juli/standaard-informatiemodel>



Pensioenagenda (exclusief voortgang wetgeving)

2017 Q3	<ul style="list-style-type: none">• Nadere uitwerking Klijnsma bij overgang afschaffen doorsneesystematiek (voorjaar 2017).• Per 1 juli 2017 de verplichting om Pensioen 1-2-3 ook voor gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden beschikbaar te hebben op de website.• Per 1 juli 2017 inwerkingtreding besluit inzake Wft-plicht bij advisering ondernemingen over aansluiting bij een APF en vrijwillige aansluiting bij bedrijfstakpensioenfondsen.• Per 16 augustus 2017 verplichting pensioenfondsen derivaten via central clearing af te handelen (EMIR). Waarschijnlijk uitstel tot 16 augustus 2018 en verder uitstel voor 3 jaar.• Staatssecretaris Klijnsma informeert de Tweede kamer in september 2017 over blokkades die DNB wel of niet ziet bij een carve-out.
2017 Q4	<ul style="list-style-type: none">• In 2017 evaluatie visitatiecommissies en governance bij pensioenfondsen in het algemeen.• In 2017 evaluatie nFTK (AO Tweede Kamer, 15 juni 2017).• Vóór 2018 evaluatie Wet verevening pensioenen bij scheiding (brief Klijnsma 13 juni 2017).• Najaar 2017 kabinetsreactie inzake medezeggenschap pensioenen bij kleine ondernemingen.• Voor eind 2017 brief staatssecretaris SZW aan Tweede Kamer over wijze communicatie ten aanzien van IORP-implementatie.• Problematiek ongelijk speelveld tussen lidstaten bij btw voor pensioenfondsen staat op decemberagenda btw-comité Europese Commissie en staatssecretaris Wiebes zal daarna een terugkoppeling geven aan de Tweede Kamer.
2018	<ul style="list-style-type: none">• Volledige toepassing Wet verbeterde premieregeling per 1 januari 2018 voor premie- en kapitaalovereenkomsten (zie http://www.toezicht.dnb.nl/2/50-235754.jsp).• Naar verwachting uiterlijk per 1 januari 2018 uitslag van onderzoek naar vrijwillige aansluitingen bij verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen.• Per 1 januari 2018 verhoging AOW-leeftijd naar 66 jaar + fiscale pensioenrichtleeftijd naar 68.• Per 1 januari 2018 inwerkingtreding Besluit aanwijzing van organisaties van openbaar belang ?• Per 1 januari 2018 inwerkingtreding nog in te dienen voorstellen inzake aanpassing minimale inkooparieven nettopensioen (AMvB) en shoprecht (wetsvoorstel waardeoverdracht kleine pensioenen).• Uiterlijk over verslagjaar 2017 bij pensioenfondsen volledige openheid ("look through") inzake transactiekosten (aanbeveling Pensioenfederatie).• In de loop van 2018 weergave te verwachten pensioen Pensioenregister o.b.v. drie scenario's.• Per 25 mei 2018 inwerkingtreding Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) ter vervanging van de Wet bescherming persoonsgegevens.
2019	<ul style="list-style-type: none">• Vóór 13 januari 2019 implementatie vernieuwde IORP-richtlijn in Nederlandse regelgeving.• Uiterlijk per 1 september 2019 evaluatie Wet verbeterde premieregeling (variabele pensioenuitkeringen).• Commissie Parameters met nieuwe parameters pensioenfondsen uiterlijk per 1 januari 2020.
2020	<ul style="list-style-type: none">• Nieuw pensioenstelsel met degressieve pensioenopbouw en/of persoonlijke pensioenrekeningen moet in werking treden (?).• Afschaffen doorsneepremie (?).
2021	<ul style="list-style-type: none">• Per 1 januari 2021 AOW-leeftijd naar 67 jaar.• Evaluatie Wet inzake recht op waardeoverdracht klein pensioen.
2022	<ul style="list-style-type: none">• AOW-leeftijd wordt gekoppeld aan de levensverwachting: per 1 januari 2022 AOW-leeftijd naar 67 jaar en 3 maanden.

Voortgang wetgeving

Wetsvoorstel Verzamelwet pensioenen 2017 (nr. 34 674)	<ul style="list-style-type: none"> • Op 1 februari 2017 ingediend. • Inhoud: heeft veel verschillende pensioenonderwerpen. Diverse keren uitgebreid in de Nieuwsbrieven behandeld. • Op 13 juni 2017 door de Tweede Kamer aangenomen. Voorbereidingen in de Eerste Kamer start weer op 5 september 2017. • Verwachte inwerkingtreding is nu 1 januari 2018.
Wetsvoorstel tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet (nr. 34 606)	<ul style="list-style-type: none"> • Initiatiefwetsvoorstel van Van Rooijen; op 18 november 2016 ingediend. • Inhoud: zolang de ECB aan monetaire verruiming doet moeten er twee tijdelijke maatregelen worden genomen: <ul style="list-style-type: none"> - hanteren minimum disconteringsvoet van 2% in plaats van RTS; - bij beleid uitgaan van actuele dekkingsgraad i.p.v. beleidsdekkingsgraad. • Het wetsvoorstel wordt voorbereid voor een plenaire behandeling. • Onwaarschijnlijk dat het wetsvoorstel wordt aangenomen.
Wetsvoorstel waardeoverdracht klein pensioen	<ul style="list-style-type: none"> • Akkoord ministerraad: 12 mei 2017. Advies Raad van State: 12 juli 2017. • Inhoud: in plaats van afkoop van kleine pensioenen gaan pensioenfondsen en verzekeraars de kleine pensioenen samenvoegen; de pensioen-uitvoerders krijgen een recht op waardeoverdracht van een klein pensioen naar de actieve pensioenregeling van een werknemer. Onderdeel van dit wetsvoorstel is de mogelijkheid voor pensioenuitvoerders om de opgebouwde pensioenen onder bepaalde voorwaarden, zonder instemming van de individuele deelnemers, collectief om te zetten naar een nieuwe fiscale pensioenrichtleeftijd. Ook mogelijkheid van waardeoverdracht nettopensioen wordt hieraan toegevoegd. • Beoogde inwerkingtredingsdatum: 1 januari 2018.
Wetsvoorstel fuseren bedrijfstakpensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none"> • Akkoord Ministerraad: 7 juli 2017. Op 17 juli 2017 adviesaanvraag bij Raad van State ingediend. • Inhoud: Fuseren van bedrijfstakpensioenfondsen met onder bepaalde voorwaarden (tijdelijk) behoud van afgescheiden vermogens. • Indiening wetsvoorstel bij Tweede Kamer na zomerreces. • Beoogde inwerkingtreding: (nog steeds?) 1 januari 2018.
Wetsvoorstel Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (nr. 34 491)	<ul style="list-style-type: none"> • Ingediend: 8 juni 2016. • Inhoud: wijziging van het BW inzake uniformering + verduidelijking enkele bepalingen omtrent bestuur en de Raad van Commissarissen (Raad van Toezicht) bij rechtspersonen. Heeft ook gevolgen voor pensioenfondsen? • In behandeling bij de Tweede Kamer. Sinds 9 september 2016 geen voortgang. • Verwachte inwerkingtreding: in 2018.
Besluit aanwijzing organisaties van openbaar belang in de zin van de Wta	<ul style="list-style-type: none"> • Nog niet Ingediend. In voorbereiding. • Door de OOB-status worden strengere eisen gesteld aan accountants die bij deze instellingen de jaarrekening controleren. Geldt op dit moment uitsluitend voor beursgenoteerde ondernemingen en voor alle banken en (her)verzekeraars die worden aangemerkt als organisatie van openbaar belang. Gaat waarschijnlijk ook gelden voor grote pensioenfondsen. • Verwachte inwerkingtreding nog onbekend.